

пише: ма Милица Живковић

28. март 2015. год.

Појединац и моћ

Критика представе „Рађање једног записника“

у режији Ане Григоровић,

а у извођењу ансамбла Народног позоришта Пирот.

Позориште је одувек било место на коме се подиже свест о ономе што вреди, на коме се негује оно што је исправно, а критикује све што смета и не ваља. На позориште гледамо као на начин да кроз директан однос онога ко говори и онога ко слуша саопштимо оно што је важно и укажемо на оно што нам прети и угрожава нас. Позориште је одувек, у свим временима и свим цивилизацијама било у тесној вези са социјалним и политичким приликама у земљи у којој егзистира. Понекад је било у сагласју са владајућом политиком, а врло често јој се супротстављало. Зато је позориште много пута испаштало.

У Србији, у 21. веку, када се на све стране вршти о уништавању културе, о цензури, о слободи мишљења, говорења и изражавања, Народно позориште Пирот, које опстаје, упркос непостојању основних услова за постојање, поставља на сцену комад „Рађање једног записника“ Борисава Пекића у режији Ане Григоровић. Драматизацију и адаптацију Пекићевог текста потписује Вања Николић. Њен рад треба свакако похвалити, јер је прилагођавањем оригиналног дела и увођењем нових ликова овај текст добио на пуноћи израза и на снази, која је неопходна за сценско извођење.

Ако занемаримо историјски контекст настанка оригиналног Пекићевог текста и посматрамо уметничко дело у контексту савременог друштва, прича о иследнику Фросту и окривљеном Фролиху, о рађању једног записника, о (не)постојећем злочину, симболично приказује рађање колективне кривице и одговорности за стварање овог и оваквог друштва. Овај комад говори о неком времену у коме појам нације губи сваки смисао. О неком времену када о идентитету једног народа сазнајемо само из теорије. О времену у коме сви шапућу против нечега у исти глас, а одговара само онај који се, сплетом несрећних околности, чује гласније од осталих.

Дијалог иследника и окривљеног којим се приказује положај појединца у друштву чија је слобода ограничена, па и укинута и пре него што је он тога постао свестан, праћен је присуством и коментарима такозваног „јавног мњења“ које лицемерно прати ситуацију и подржава апсурдно утврђивање кривице. Овде, пре свега, још једном треба истаћи изузетну писменост, мудрост и таленат Борисава Пекића, који коришћењем каламбура, парадокса и ироније ствара снажне реплике које саме по себи обезбеђују извесну напетост, нелагодност и драмски набој. Ипак, текст добија посебну боју одличним поступком младе редитељке која у одабраним ситуацијама дијалог претвара у полилог. Овај поступак има велики значај на симболичком плану самог дела. Вишегласјем се постиже напета, готово гротескна атмосфера која плаши, збуњује и слама појединца. Ствара се привид суженог простора који застрашује, гуши и спутава. Поред тога, говорење у глас је својеврстан приказ менталитета руље и њених неуспелих покушаја да се на тај начин избори за своје „ставове“. Низу ваљаних редитељских поступака придружује се и визуелно-аудитивна најавна сцена. Фигуре које изводе глумци између сцена, на први поглед се могу протумачити као најавна онога што ће се даље дешавати у комаду. Међутим, може се рећи да оне симулирају све оно што се догађа у спољном свету, ван привидних граница одређеним практикаблима. Звук вртоглавог технолошког напретка, стварања човеколиких машина које ће „унапредити“ развој капиталистичког друштва, секс без уживања између државе и грађана, смех иза кога се скрива немоћ и страх од онога што смо постали и од онога што ћемо тек бити, укочена слица на фотографијама, које више нису успомене, већ само лажни дојам тренутне сигурности.

Сивилом и једноличношћу костима ликови су сведени на исто. Ипак, шешири и шапке симболизују њихову различитост, тачније њихов положај. Они су, дакле истовремено и маса, али и појединци. Игром скидања и мењања шешира симболично је приказано стапање у монолитни колектив – сви смо ми Фролих, али и издвајање на основу функције коју представља шапка – сви смо ми Фрост. Човекова промена условљена је стицањем моћи (стављањем шапке), али и пењањем на степен више у односу на потчињеног. Простор има облик јаме коју окружују револуционари, једномишљеници, лажни пријатељи и притајени непријатељи, народ и васт. Искежени, незадовољени властољупци све дубље гурају човека у понор. Костим, који потписује Магдалена Клашња и сценографија Марије Јевтић доприносе тумачењу идејног слоја дела.

Глумци Народног позоришта Пирот на сцени дишу као један. Њихова уједначена колективна игра и енергија није нарушена ни издвајањем појединаца. Зоран Живковић у улози Фроста својом игром и енергијом преузео је функцију такозваног „вучног глумца“, везивног ткива. Минимализам у гесту, костиму и реквизити у контрасту је са снажним изразом, дикцијом и чистим говором глумца. Након снажног почетка, када Фрост припада маси, Живковић издваја свој лик,

градацијски боји карактер лика, индивидуализује га стварајући луцидног, преког, суровог спроводиоца закона. Александар Радуловић играјући Фролиха, води свој реалистични лик супротно од Живковићевог. Од снажног појединца који је спреман да се супротстави свима, он губи свој идентитет и постаје жртва идеологије, друштвеног поретка али и народа у целини.

Лик револуционара тумачи Милан Наков. Овим ликом на први поглед уноси се некаква другачија атмосфера која отвара могућност за промену ритма самог комада. Међутим, сцена револуције поцртава потекст комада, објашњавајући да је појединац марионета сваке револуције и сваке власти и да промена власти најчешће или никад не иде у корист обичног народа. Женски ликови које тумаче Данијела Ивановић, Александра Стојановић и Марта Келер подражавају слику читавог друштва, лажних моралиста, верника и патриота који, преламајући се једни у друге, полако постају ништа.

Може нам се учинити да овај комад говори о свима нама, иако га је Пекић писао у прошлом веку. Вероватно ће се многи, након гледања представе претварати да им се само учинило да их овај комад подсећа на нешто тако блиско. На нешто што су проживели, или на нешто са чим се и данас сусрећу. Пиротски ансамбл ову представу извео је само једном и то само пред селектором фестивала Јоаким Вујић и блиским пријатељима. Представа је била затворена за публику из техничких разлога. Надамо се да је време у којима се „тиквама брани да цветају“ прошло и да ће ову представу публика широм Србије имати прилике да гледа и тумачи.